

Полонська Т.К.

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

[*Polonska@gmail.com*](mailto:Polonska@gmail.com)

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Головною метою інноваційних технологій в сучасній освіті є якісна зміна особистості учня в порівнянні з традиційною системою, підготовка його до життя в постійно мінливому світі. Сутність такого навчання полягає в орієнтації навчального процесу на потенційні можливості особистості та їх реалізацію. Саме це й передбачається в Державному стандарті початкової освіти, який визначив її метою «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1].

У сучасному суспільстві виникає потреба в людях творчих, активних, здатних нестандартно виконувати поставлені цілі та формулювати нові, перспективні. Виявлення обдарованих дітей, організація системної роботи з такими учнями є одним із головних завдань сучасної школи та освітньої практики. Нинішні діти за своїм інтелектуальним потенціалом стоять на рівень вище від однолітків, які навчалися в українській школі у 2000 році. За даними вчених, IQ сучасних учнів становить 130 одиниць, а не 100, зафіксованих 15 років тому. Отже, вітчизняна шкільна освіта вже сьогодні має базуватися на нових інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологіях і освітніх моделях, без яких неможливо реалізувати освітню реформу загалом і Концепцію Нової української школи (НУШ), як одну з найважливіших її складників.

Однією із ключових компетентностей НУШ, якими мають оволодіти учні, названо інноваційність, що передбачає «відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади» [1].

Саме інноваційні технології забезпечують учням вільний доступ до різноманітної інформації, набуття навичок розв'язання проблем на основі їх

всебічного дослідження й аналізу, здобуття певних знань у різних галузях.

За визначенням М.І. Дичківської, інноваційна педагогічна технологія це – «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» [2, с. 338–339].

Використання інноваційних технологій у навчанні іноземної мови обдарованих дітей є надзвичайно актуальним і доцільним, як і інших шкільних предметів. Але насамперед визначимо і стисло охарактеризуємо основні загальні принципи навчання іноземних мов обдарованих дітей:

– *принцип розвивального навчання*, який означає, що цілі, зміст і методи навчання повинні сприяти не тільки засвоєнню знань і вмій, а й пізнавальному розвиткові, а також вихованню особистісних якостей учнів;

– *принцип індивідуалізації та диференціації навчання*, котрий полягає в тому, що цілі, зміст і процес навчання повинні якомога повніше враховувати індивідуальні та типологічні особливості учнів. Реалізація цього принципу особливо важлива в навчанні обдарованих дітей, у яких індивідуальні відмінності виражено в яскравій та унікальній формі;

– *принцип обліку вікових можливостей*, який передбачає відповідність змісту освіти і методів навчання специфічним особливостям обдарованих учнів на різних вікових етапах, оскільки їх вищі можливості можуть легко провокувати завищення рівнів навчальних труднощів, що може призвести до негативних наслідків.

До форм організації навчання іноземної мови обдарованих дітей можна віднести: 1) *урочну діяльність* – традиційні уроки, інноваційні уроки: уроки з ІКТ, проекти, круглі столи, диспути, дебати, рольові ігри, інтегровані уроки тощо; 2) *позакласну роботу* – предметні олімпіади, предметні тижні, науково-дослідницька робота, консультації, творчі домашні завдання; 3) *додаткову освіту* – дистанційні олімпіади, мовні курси, літні мовні табори; 4) *самостійну роботу* – робота з підручником, картками, написання листів і смс-повідомлень, проектних робіт тощо.

Розглянемо урочну роботу, де в основному відбувається навчання іноземної мови з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей

обдарованих дітей, рівнів предметних знань і навченості в цілому. Організація уроку з іноземної мови для таких дітей має передбачати якісно інший зміст навчання з виходом за межі вивчення традиційних програмових тем за рахунок встановлення зв'язків з іншими темами, проблемами або дисциплінами. Таке навчання може здійснюватися засобами інноваційних освітніх технологій, а також через занурення учнів у дослідницькі проекти та використання спеціальних методів і прийомів.

Характерною особливістю подібних уроків є диференційований підхід, який потребує виконання вправ і завдань, відмінних від стандартних, і спрямованих на розвиток логічного мислення дітей (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо). Причому все це має відбуватися незримо для учнів, тобто вони працюють усі в одному ключі (наприклад, обговорюють прочитаний текст, життєву ситуацію, незвичайний випадок). Велику увагу вчитель іноземної мови має приділяти співпраці учнів, колективно-творчій діяльності, де усі групи/команди отримують однакові завдання (при цьому обумовлюється роль кожного учня). Один із учнів виконує роль наставника: допомагає зрозуміти почуте, прочитане, написане, виправляє помилки в разі потреби. Подібна організація діяльності дозволяє кожному учневі реалізувати себе в міру своїх можливостей і здібностей; побачити і відчутти продукт власної діяльності.

Існує чотири основних підходи в роботі з обдарованими дітьми: прискорення, поглиблення, збагачення, проблематизація. Усі ці підходи вимагають нестандартних форм уроку, що дозволяє підтримувати і зберігати інтерес до предмета, розвивати пізнавальну діяльність учнів. Нестандартні уроки з іноземної мови можна проводити в початковій школі, використовуючи різні інноваційні технології: технологію продуктивного читання, технології критичного мислення, навчання у співпраці, проектну технологію, ігрові технології, здоров'язберігаючі технології, інформаційно-комунікаційні технології, технології Сторітеллінгу тощо.

Розглянемо деякі технології критичного мислення, які, на нашу думку, доцільно використовувати в навчанні іноземної мови обдарованих дітей у початковій школі. Під терміном «критичне мислення» ми розуміємо здатність особистості до самостійного оцінювання дійсності, інформації, знань, думок і тверджень інших людей, уміння знаходити ефективні рішення певних ситуацій. Основу технології розвитку критичного мислення становить базова модель трьох етапів організації навчального процесу:

навчального процесу: виклик – осмислення – рефлексія.

Метою першого етапу – *виклику (актуалізації)* – є формування інтересу учнів для отримання нової інформації. Для реалізації цієї мети найкраще використовувати методи навчання, які вимагають від учнів перегляду наявних знань з теми, що вивчається, постановки цілей тощо. Сутність будь-якого методу полягає в тому, що вчитель повинен спрямовувати діяльність учнів, дослухатися до їхніх думок, приймати як правильні, так і не правильні відповіді, допомагати кожному визначати свої знання для отримання нових. На цьому етапі доцільно використовувати такі методи критичного мислення: «Знаю – хочу знати – узнав», «Прогнозування за ілюстрацією», «Асоціація», «Мозковий шторм», «Товсті/тонкі питання», «Дерево припущень», «Вибір афоризму» тощо.

Для прикладу візьмемо *метод «Товсті/тонкі питання»* (“Thin and thick questions”), у ході якого відбувається опитування учнів з вивченої теми за допомогою запитань. «Тонкі» питання передбачають відповідь лише «так чи ні» (“Yes” or “No”) і починаються, наприклад, зі слів: Хто ...? Що...? Чи правда, що...? Чи згодні ви з...? Як звати...? тощо. (Who? What? When? Where? How many? Is it true that...? Do you agree with...? What is the name...? etc.). «Товсті» питання вимагають розгорнутої відповіді – з аналізом, синтезом, порівнянням, оцінкою. Наприклад: дайте три пояснення, чому...? Поясніть, чому...? Чому ви вважаєте, що...? У чому різниця між...? Як можна узагальнити поняття...? Що буде, якщо...? What do you think? What if? Why did? How did? What do you think? What would happen if? What might?

Другий етап – *осмислення* – характеризується складнішою структурою і завданнями щодо ознайомлення учнів з новою інформацією та її опрацюванням із використанням аналізу, порівняння, оцінювання. Головний принцип етапу полягає в тому, що вчитель має давати учням право/установку на індивідуальні пошуки інформації з подальшим груповим обговоренням та аналізом. На цьому етапі доцільно використовувати такі методи критичного мислення, як: «Шість капелюхів», «Зигзаг», «ІНСЕРТ», «Карусель», «Ромашка Блума» тощо.

Наприклад, *метод «Шість капелюхів»* (“Six Hats”), який може застосовуватись і на етапі виклику, і на етапі рефлексії. Кожен учень або група одержують один капелюх певного кольору. Колір кожного капелюха вказує на тип завдання: *білий капелюх* (White Hat – facts) – розкажіть про тему лише у фактах і цифрах; *жовтий* (Yellow Hat – Benefits) – подумайте, чому ... (відповісти на питання, що стосується теми); *чорний* (Black Hat – Cautions) – доведіть, що ... (у межах теми); *червоний* (Red Hat – Feelings) –

подумайте, який емоційний стан може викликати в нас ця тема; *зелений* (Green Hat – Creativity) – подумайте, як використати тему, щоб це зробило наше життя радіснішим (які позитивні моменти має ця тема); *синій* (Blue Hat – Process) – узагальніть висловлювання всіх попередніх груп і підсумуйте, що корисного та нового ви дізнались у результаті виконання цього завдання.

Заключний етап – *рефлексія* – базується на обговоренні теми, тобто на осмисленні та аналізі отриманої інформації та можливості її застосування в реальному практичному житті. Учні також можуть оцінити власні погляди та порівняти їх із думками інших учнів. Ефективними на цьому етапі будуть методи: «Підведення підсумків», «Сінквейн», «Кластер», «Есе» тощо.

Цікавим та ефективним є, наприклад, **метод «Сінквейн»** (“Cinquain”). Сінквейн – це вірш що складається з п’яти рядків і написаний за певними правилами. Лаконічність цього методу розвиває здатність резюмувати інформацію, висловлювати стисло думку декількома значущими словами, короткими висловами (як індивідуально, так і в парах).

Основні правила написання сінквейна: перший рядок – назва теми одним словом (як правило, іменником); другий – опис теми двома словами (прикметниками); третій – опис дії в межах теми трьома словами (дієсловами); четвертий – фраза з чотирьох слів, що показує відношення до теми (однією фразою); п’ятий – резюме, висновок (як правило, синонім до першого слова, виражений будь-якою частиною мови).

Наприклад, сінквейн “Monatik” (Монатік).

1. Monatik (Монатік).
2. Modern, talented (Сучасний, талановитий).
3. Sings, dances, creates (Співає, танцює, створює).
4. Changed Ukrainian music forever (Змінив українську музику назавжди).
5. Pop-star (Поп-зірка).

Отже, упровадження інноваційних технологій в освітній процес дозволяє створити ефективну систему навчання іноземних мов обдарованих дітей у початковій школі, яка активізує пізнавальну діяльність учнів, мотивує їх до навчання, підвищує його результативність, розвиває креативне та критичне мислення, сприяє розвиткові творчих здібностей, формує ключові компетентності, які стануть в нагоді в майбутньому житті.

Використана література

1. Державний стандарт початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 (зі змінами в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>
2. Дичківська М. І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібн. Київ, 2004. 352 с.